

Doğuş Üniversitesi Dergisi, 14 (2) 2013, 195-212

COĞRAFI KOMŞULUĞUN ve KÜLTÜREL YAKINLIĞIN OY VERME DAVRANIŞINA ETKİSİ: EUROVISION ŞARKI YARIŞMASI

THE EFFECT OF GEOGRAPHICAL AND CULTURAL AFFINITY TO THE VOTING BEHAVIOR IN THE EUROVISION SONG CONTEST

Bülent DOĞRU

Gümüşhane Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü
buldogru@gumushane.edu.tr

ÖZET: Bu çalışmada Avrupa ülkelerinde 1956 yılından bu yana her yıl düzenlenen Eurovision Şarkı Yarışması'nda (ESC) bir şarkının başarısına coğrafi ve kültürel komşuluğun etki edip etmediği araştırılmaktadır. Özellikle Eurovision'un oylama sisteminin 1998 yılında değiştirilerek halkın da internet veya telefonla oy kullanmasına imkan veren tele-oylama sisteminin getirilmesi ile ülkeler arasında taraf tutma eğiliminin giderek arttığı gözlenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre, hem kültürel hem de coğrafi komşuluk bir şarkının başarısını etkileyen temel unsurlardandır.

Anahtar Kelimeler: Oy Verme Davranışı; Eurovision Şarkı Yarışması; Kültürel Komşuluk; Coğrafi Komşuluk; İki Aşamalı EKK

ABSTRACT: In this study we are investigating if geographical and cultural neighborhood has a significant impact on success of a song in a well-known popular song contest, Eurovision Song Contest, held every year in European countries since 1956. It has been observed that tendency to logrolling between countries has increased especially after the changing of the voting system of the Eurovision from jury system to the tele-voting system, allowing the public to select their favorite candidates via the internet or telephone. According to our findings, both geographical and cultural neighborhoods are statistically significant determinants of success of a song in the ESC.

Keywords: Voting Behavior; Eurovision Song Contest; Cultural Neighborhood; Geographic Neighborhood; Two-Stage Least Squares

JEL Classification: C50; D72; D71

1. Giriş ve Literatür

1956 yılından bu yana her sene Avrupa ülkelerinde gerçekleştirilen Eurovision Şarkı Yarışması'nda oy verme davranışı son zamanlarda çeşitli yurtdışı araştırmacıların dikkatini çekmiştir. Çünkü hem coğrafi olarak birbirine komşu olan ülkelerin hem de dilsel, dinsel ve ortak kültüre ve tarihe sahip ülkelerin oy verme davranışlarında, bazı ülke blokları ve coğrafi komşular lehine, ciddi bir sapma eğilimi görülmektedir (Spiersdijk ve Vellekoop, 2009: 404). Özellikle 1998 yılında halkın da telefon veya internet yolu ile oylamaya katılması (tele-oylama sistemi), coğrafi komşuların ve kültürel yakınlığı olan ülkelerin halklarının taraf tutma eğilimini giderek artırdığına dair ciddi istatistiksel bilgiler vardır. İstatistiklere göre bu tarihten sonra, ülkelerin birbirlerine karşılıklı oy verme davranışlarında önemli oranda sapmalar görülmüştür. Örneğin Hollanda 1998-2011 döneminde coğrafi komşusu Belçika'dan toplam 46 puan almıştır. Aynı dönemde Hollanda'ya en yüksek oy veren ikinci ülkenin verdiği

oy sadece 19'dur. Burada Hollanda lehine 25 puanlık aşırı oy verme davranışı, şarkının kalitesi dışındaki olgularla açıklanmalıdır. Coğrafi komşuluk açısından bakıldığında bazı ülkelerin bir iki ülkeden aşırı oy aldıkları ve diğer ülkelere aldıkları oy dağılımında da ciddi bir çarpıklık olduğu gözlemlenmektedir. Coğrafi komşuların birbirlerine verdikleri toplam puanlar 1998 yılında 205 iken 2010 yılında 458'e yükselmiştir. Bütün bu veriler tele-oylama sisteminin taraf tutma eğilimini artırdığını göstermektedir.

Benzer durum kültür, dil, din ve tarihsel geçmişi olan ülkelerin oy verme davranışında da görülmektedir. Yunanistan, dini ve kültürel yakınlığı bulunan Kıbrıs'tan¹ incelenen 1998-2011 döneminde toplam 72 puan almıştır. Bu dönemde Yunanistan'a en yüksek oy veren ikinci ülke ise toplam 30 puan vermiştir. Yaklaşık 42 puanlık bir oylama sapması olmuştur.² Türkiye 1998 öncesinde Almanya'dan ortalama 0,8 puan almışken, Türk nüfusunun yoğun olduğu Almanya'da halkın da oylamaya katılması sonrasında bu ortalama 6,4'e çıkmıştır. Fransa, sadece profesyonel jürinin şarkıları oyladığı 1998 öncesi dönemde Türkiye'ye ortalama 0'a yakın oy verirken, halk oylamasından sonra Fransa'dan Türkiye'ye verilen oyların ortalaması 4,6 olmuştur. Benzer durum birçok ülke için geçerlidir. Bu da oy verme davranışının coğrafik, kültürel, dilsel, dinsel, etnik ve tarihsel geçmişten potansiyel olarak etkilendiğini göstermektedir (Spierdijk ve Vellekoop, 2009: 410).

Bu gözlemler sonucunda, genel olarak diğer ülkelere göre çok sayıda coğrafi komşusu olan ülkenin ya da ait olduğu kültürel bloktan çok sayıda ülkenin yarışmaya katıldığı ülkelerin diğer ülkelere göre yarı finalleri daha rahat geçtikleri ve dolayısıyla finallere daha çok iştirak ettikleri görülmektedir. Bir ülkeden katılan şarkının kalitesi şüphesiz önem arz etmektedir. Ancak bir ülkenin kalite standardını sürekli koruması hem olası değildir hem de sürekli aynı ülkelere yüksek puan alması sadece kalite ile açıklanabilecek bir durum değildir. O halde ülkeler birbirlerini subjektif kriterlerle değerlendirmeye tabi tutabilmektedir. Tüm oy verme davranışları incelendiğinde bu subjektif kriterlerin başında coğrafi ve kültürel yakınlığın geldiği görülmektedir.

İncelenen dönemde her ülkenin aldığı toplam oylar içinde komşularından aldığı oyların sayısı ağırlık kazanmaktadır. 14 yıl boyunca (1998-2011) ortalama olarak her yıl belirli bir ülkeye 10 puan ve üzerinde oy veren 35 ülke ikilisinin 28'i coğrafi ya da kültürel komşudur. Sadece bu gözlem dahi oylamanın tarafsızlığı hakkında bizi şüphelendirmektedir. Fransa'nın İsrail'den, Türkiye'nin Almanya'dan, Polonya'nın yine Almanya'dan ve Moldova'nın Romanya'dan en yüksek oyları almış olmalarının farklı sebepleri vardır. Ancak hiçbirinin şarkının kalitesi ile ilgili olmadığına dair kuşku vardır. Bu taraflı oy verme davranışının bir kısmı kültürel ve tarihsel yakınlıkla bir kısmı coğrafi komşulukla açıklanırken, geriye kalan kısmın açıklanması ciddi siyasi, tarihi, coğrafik dönüşümleri bilmeyi gerektirmektedir. Fakat her halükarda oylama objektif olmaktan uzaktır.

Bugüne kadar Eurovision şarkı yarışması birçok açıdan değişik yazarlar tarafından incelenmiştir. Ülkelerin uyumluluğu (Fenn et al., 2006), Avrupa'nın Eurovision'a yansıyan politik ve kültürel yapısı (Yair, 1995; Gingsburgh ve Noury, 2006),

¹ Güney Kıbrıs Rum Cumhuriyeti

² Kıbrıs ve Yunanistan finale kaldıkları hemen her yarışmada birbirlerine 12 puan vermişlerdir.

Eurovision Şarkı Yarışması'nda bazı devletlerin hegemonik gücü ile doğru orantılı sonuçlar ortaya çıkıp çıkmadığı (Yair ve Maman, 1996), yarışmanın bir kaliteli şarkıyı oylama davranışından çok kültürleri oylama şekline dönüşüp dönüşmediği (Ginsburgh ve Noury, 2004), katılımcı ülkeler arasında bir örtük değiş-tokuş mekanizması olup olmadığı (Clerides ve Stengos, 2006), Eurovision'un politik olup olmadığı (Korkmaz, 2012; Ginsburgh ve Noury, 2004) konuları üzerine çeşitli teorik ve ampirik çalışmalar yapılmıştır (Ochoa et al., 2009).

ESC'de en iyi şarkıya verilen oy sadece şarkının kalitesi için verilmiştir, şarkının hangi ülkeden katıldığına ya da şarkıcının karakteristik özelliklerine (yaş, cinsiyet, solo ya da grup) göre verilmemiştir, yani ESC rastsaldır tezini 1992 ve 2003 arası dönem için dinamik ağ analizi yöntemi ile inceleyen Fenn et al (2005), ESC'nin rastsal olarak oylanmadığını ve oy verme davranışında rastsallıktan uzak, ülkeler arasında oy değiş-tokuşları olduğunu bulmuşlardır. Fenn et al'ın (2005) sosyal ağ diye nitelendirdikleri bu oy blokları, kümelenme etkisi yaratarak ESC'yi rastsal bir yarışma olmaktan çıkarmaktadır. Oylama davranışını ülkeler arasındaki örtük ikili anlaşma üzerinden inceleyen Doosje ve Haslam'a (2005) göre de ESC'de taraf tutma vardır ve ülkeler kendilerine daha yüksek puan vereceklerini umdukları ülkelere ortalamada diğer ülkelerden daha fazla oy verme eğilimindedirler.

Ülkeler arasındaki oy değiş-tokuşunu ortaya çıkarmak için Gingsburgh ve Noury (2004), 1975–2003 dönemini kapsayan ampirik bir çalışma yapmışlardır. Yazarların elde ettiği sonuçlara göre, Eurovision'daki oy verme davranışı daha çok, şarkıcı ve oy veren ülke arasındaki dilsel ve kültürel yakınlıktan etkilenmektedir. Bu da Eurovision'da elde edilen sıralamayı etkileyen unsurların sadece şarkının kalitesi olmadığını, şarkının kalitesi dışında ülkelerin taraf tutma duygusuyla da oy kullandıklarını göstermektedir. Bu savı destekleyen diğer bir çalışmada Haan et al (2005), 1997 yılına kadar devam eden profesyonel jüri oylamasının tele-oylama sistemine göre daha nesnel olduğunu, jüri oylamasında şarkı kalitesinin en öncelikli kriter olduğunu ancak, 1998'den sonra milli, dini ve kültürel duygularla oy verme davranışının nesnellikten uzaklaştığını ortaya çıkarmışlardır.

Spierdijk ve Vellekoop da (2009), ortak karakteristik özelliklerin Eurovision'daki oylama sistemini nasıl ve ne kadar etkilediğini ekonometrik bir çerçevede analiz etmişlerdir. Yazarların ulaştığı sonuçlara göre, Eurovision'daki oy verme davranışında güçlü bir oylama sapması vardır. Ancak her bir ülkenin oylama sapmasının nedeni bir birinden oldukça farklıdır. Coğrafi, kültürel, dilsel, dini ve etnik faktörler oylamanın sapmasına neden olabilmektedir. Bazı ülkelerin aldığı oyları açıklamak mümkün değilken, yani tamamen rastsal iken, bazı katılımcı ülkelerin aldıkları oylar ise çeşitli faktörlerce açıklanabilmektedir. Ancak Spierdijk ve Vellekoop çalışmalarında, ülke gruplarının oluşturduğu bölgesel blok oyların varlığını kanıtlayabilecek herhangi bir delile ulaşılamamıştır.

Bu çalışma birkaç yönden literatürdeki diğer çalışmalardan ayrılmaktadır. Birincisi, bu çalışmada taraf tutma eğilimi coğrafi ve kültürel boyut olmak üzere iki farklı açıdan ele alınmaktadır. İkincisi, bütün bir zaman dilimi yerine sadece halkın da oylama sürecine dâhil olduğu 1998 sonrası dönem analiz edilmektedir. Çünkü taraf tutma, profesyonel jüriden ziyade halk oylamasında daha çok görülmektedir. Ayrıca, Türkçe akademik literatürde kültür iktisadı üzerine yapılan çalışma sayısı

hem çok azdır hem de Eurovision Şarkı Yarışması üzerine yapılan akademik çalışma neredeyse yok denecek kadar azdır. Bu boşluğun doldurulması da bu çalışmanın ikincil amaçları arasında gelmektedir.

2. Eurovision Şarkı Yarışması

Eurovision Şarkı Yarışması (ESC) dünyanın en uzun süreli uluslararası yarışma organizasyonlarından ve televizyon şovlarından birisidir. Eurovision Şarkı Yarışması ilk defa 1956 yılında İsviçre'nin Lugano kentinden yedi ülkenin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Yarışmaya katılan ülke sayısı 1961'de 16'ya yükselmiştir. İlk yarışmada her ülke iki şarkıyla temsil edilmiş, 1957 yılından sonra ise günümüzde olduğu gibi şarkı sayısı bir olarak belirlenmiştir. Yarışmaya Avrupa kıtası dışından devamlı olarak İsrail katılırken, Fas Eurovision Şarkı Yarışması'na 1980 yılında bir kez katılmış ve başarılı olamamıştır. Yarışmaya katılan ülkelere bu müzik şovunu yayınlamak için televizyon kanalının Avrupa Yayın Birliği'ne (EBU) üye olması gerekmektedir (Ginsburgh ve Noury, 2004). Her yıl EBA (European Broadcasting Association) tarafından organize edilen yarışmanın ev sahibi bir önceki yılın birinci gelen ülkesidir. EBA'nın tahminlerine göre bu popüler yarışmayı her yıl 125 milyon kişi izlemektedir (Eurovision TV, 2012). 2002 yılından beri 4'ü daimi katılımcı olmak üzere (Almanya, Fransa, İspanya ve İngiltere) 24 ülke finalde yarışmaktadır. Daimi dört ülke EBU bütçesinin büyük kısmını karşıladıklarından katılımları garanti altına alınmıştır (Haan, et.al., 2005: 64).

Eurovision Şarkı Yarışması'nda günümüzde şarkı dili konusunda bir kısıt yoktur. Ancak 1965 yılında İsveç'in İngilizce şarkı ile katılması sonucu 1966 yılından itibaren ülkelere resmi dillerinde şarkı söyleme zorunluluğu getirildi. Bu uygulama kesintilere rağmen 1966-1972 ve 1978-1988 yılları arasında devam etti. Dil konusunda, 1999 yılına kadar ESC'de çeşitli tarihlerde farklı uygulamalar görülmüştür. Bu tarihten sonra ülkeler dil konusunda tamamen özgür bırakılmıştır. ESC tarihinde en çok kazanan şarkıların İngilizce seslendirildiği görülmektedir (24 kez). İkinciliği 14 birincilikle Fransızca şarkılar almaktadır. Almanca ve İbranice şarkılar da üçer birincilikle bu dilleri takip etmektedir. Ancak bu çalışmanın analiz ettiği dönemde (1998-2011) en çok birinciliği İngilizce ve ulusal dilin birlikte kullanıldığı şarkılar elde etmiştir.³

Finalde tüm yarışmacılar kura ile belirlenen sırada şarkılarını seslendirdikten sonra, ulusal jürinin kararını vermesi için beş dakikalık bir ara verilmektedir. Bu kısa arada tüm şarkıların küçük bir hatırlatması yapılır ve sahneye çıkış sırasına göre ulusal jürinin oylama sonuçları açıklanır. En çok puan toplayan şarkı birinci olur ve gelecek yılki Eurovision'a ev sahipliği yapma hakkını kazanır. Kazanan şarkıcı şarkısını tekrar seslendirir. İstisnalar olmasına rağmen, yarışmaya katılan şarkıcılar genelde popüler değildir. Yarışmacılar arasında şarkı sözlerini kendisi yazan olduğu gibi başka biri tarafından yazılan şarkıyı seslendirenler de vardır. Tek şart şarkının daha önce piyasaya sürülmemiş olması, yani yeni olmasıdır. 1999 yılına kadar ESC'ye katılan yarışmacıların çoğunlukla müzikal geçmişi olurdu. Katılımcı ülkeler kendi içinde ulusal bir yarışma düzenleyerek birinci gelen yarışmacıyı ESC'ye gönderirdi. Günümüzde EBU'ye üye olan TV kanalının seçtiği müzisyen yarışmada o ülkeyi temsil etmektedir.

³ Sözleri İngilizce olan bir şarkının içinde ulusal dile ait bir kelime olması o şarkıyı İngilizce ulusal dil kategorisine sokmaktadır.

Yarışmanın puanlama sistemi geçen 56 yılda birkaç kez değişmiştir. 1975 yılında mevcut puanlama sistemi geliştirildi. Bu sistemde her ülkenin jüri üyeleri en iyi şarkıya 12, ikinci en iyi şarkıya 10 ve diğer şarkılara da sırasıyla 8, 7, 6, 5, 4, 3, 2, 1, puan olmak üzere 10 şarkıya pozitif geri kalanlara da sıfır puan vermektedir. Televizyon izleyicilerinin de puanlamaya katılmasına imkan veren tele-oylama sistemi, 1998 yılında uygulamaya konuldu. Bu uygulama tipinde her hane halkı telefonla arayarak ya da kısa mesaj çekerek en fazla üç kez oy kullanma hakkına sahiptir. Katılımcı ülkeler kendi ülkeleri için oy kullanamamaktadırlar. Ancak, özenle seçilmiş az sayıdaki jüri üyesine kıyasla her bireyin oy kullanma hakkına sahip olduğu tele-oylama sistemi oldukça farklı sonuçlar doğurmaktadır. Haan et al.'a (2005) göre jüri sisteminde, birinciyi dikkatlice seçilmiş az sayıdaki uzmandan oluşan jüri belirlerken, tele-oylamada halkın görüşü kazanan şarkıyı direkt etkilemektedir. Bu yüzden uzman jüriler tarafından 1997 yılına kadar yapılan değerlendirme sistemi (Jüri sistemi) daha rasyonel ve tutarlı iken 1998 yılından sonra yapılan oylama sistemi irrasyonel ve etkinlikten uzaktır. Çünkü müzik uzmanlarından oluşan jüri, şarkının kalitesine göre oy vermeye dikkat eder, ancak halk oylamasında (tele-oylama) duygusal değerler önemli rol oynayabilmektedir (Haan et al., 2005: 1).

3. Eurovision Şarkı Yarışmasında Coğrafi ve Kültürel Taraf Tutma İstatistikleri

Eurovision Şarkı Yarışmasının puanlama sistemi olan tele-oylama (halk oylaması), taraf tutmaya neden olduğu için sıkça eleştirilmektedir. Tele-oylama sürecinde bazı ülkelerin her yıl komşularına yüksek oy vermeye başladıkları görülmektedir. Örneğin Azerbaycan-Türkiye, Kıbrıs-Yunanistan, Romanya-Moldovya, Sırbistan-Bosna Hersek, Sırbistan-Makedonya, Ukrayna-Azerbaycan ve Rusya-Ermenistan ikililerinin tele-oylamadan sonraki 13 yılda (1998-2010) birbirlerine ortalama 10 ve üzerinde oy verdikleri ve bu oyların neredeyse karşılıklı olduğu Tablo 4'ten görülmektedir. Ayrıca yapılan çalışmalar, tele-oylama sonrasında coğrafi komşuluk ilişkisinin sıralamayı anlamlı şekilde etkilediğini ortaya çıkarmıştır (Spierdijk ve Vellekoop, 2006: 16).

Tele-oylama sisteminde müzik konusunda uzman olmayan kişiler oy kullandığı için, oylar çoğu zaman dil, ırk, kültür, din, tarihi geçmiş ve siyasi veya ideolojik olgular ile görsel ve işitsel medyanın etkisi altında şekillenmektedir.⁴ Bu gerçekten hareketle Rusya 2012 Eurovision şarkı yarışmasına "Buranovskiye Babuşki" adlı medyatik ninelerle katılıp halkın oylarını toplamaya çalışmıştır. Bunu da başardı. Profesyonel jüri oylaması sonucu 94 puanla 11'nci sırada yer alan Babuşki Grubu, halk oylaması sonucu 332 puanla yarışmada ikinci oldu. 2012 Eurovision'da halk oyu ile profesyonel jüri oyu arasında en fazla farkın olduğu ülke Türkiye olurken, İsveç hem halk oylarında hem de jüri oylamasında birinci gelmeyi başarmıştır. Türkiye jüriden ancak 50 puan alarak 22. sırada yer alabilmişken, halk oylaması sonucu 176

⁴ Yarışmadan birkaç ay önce her ülkenin Eurovision şarkısı belli olduğu için katılımcı ülkeler diğer ülkelerden daha yüksek oy almak için görsel medyayı ve sosyal paylaşım sitelerini birer lobi aracı olarak kullanmaktadırlar. Youtube'da en çok tıklanan şarkıların yarışma sonunda da iyi dereceler yapmasına kesin gözüyle bakılmaktadır. 2012 Eurovision Şarkı Yarışması'nda birinci gelen İsveçli şarkıcı Loreen'in Euphoria adlı şarkısı Youtube'da rakiplerine göre en fazla tıklanan ilk iki şarkıdan biriydi. Bu da medyanın tele-oylama sisteminde bireylerin oy verme davranışını nasıl etkilediğini göstermektedir.

puanla dördüncülüğe ve genel sıralamada da yedinciliğe yerleşmiştir. İtalya ve İspanya ise jüride 4. ve 5. sırada yer almalarına rağmen halk oylamasında ancak 17. ve 18. sırada kendilerine yer bulabilmişlerdir. Bu da tele-oylama sisteminde komşuların, göçmenlerin, dindaşların, ırktaşların, dildaşların ve ortak kültüre ve tarihi geçmişe sahip toplumların veya ülkelerin birbirlerine ya da anavatanlarına karşılıklı ya da karşılıksız oy verdiklerini, ancak her halükarda tercihlerde rasyonel davranılmadığını ortaya koymaktadır.

Tele-oylamanın oy verme tercihini nesnellikten uzaklaştırdığı savını daha iyi analiz etmek için 1998 sonrası dönemi hem coğrafi komşuluk hem de kültüre yakınlık açısından analiz etmekte fayda vardır. Tablo 1’de coğrafi komşuluk ilişkisi ve Eurovision’da alınan komşu oyları ayrıntılı şekilde sunulmaktadır. Tabloya göre bir ülkenin komşusundan aldığı ortalama puan 1998 yılında 3,61 iken 2010 yılında bu ortalama 5,4 olmuştur. Ayrıca tabloya göre, bir ülkenin coğrafi komşularından aldığı toplam puan 1998 yılında 8,20 iken 2010 yılında bu sayı iki kattan fazla artarak 18,20 olmuştur. Özellikle 2004 sonrasında komşu oylarında muazzam bir artış görülmektedir. Bize göre bunun nedeni 2004 yılından sonra haberleşme imkânlarının gelişmesi ve maliyetlerinin ucuzlaması sonucu çok sayıda kişinin tele-oylama sistemine katılmasıdır. Bunun sonucu olarak da 2003 yılında bir ülkenin finale katılan tüm komşularından aldığı toplam puan 9,88 iken 2004 yılında bu toplam neredeyse iki kat artarak 17,71 olmuştur. Ayrıca bir ülkenin toplam puanları içindeki komşu puanı 1998 yılında % 14,4’ten 2007 yılında % 22,9’a yükselmiştir. Yine aynı dönemde coğrafi komşuların birbirlerine verdikleri toplam puanlar 1998 yılında 205’den 2010 yılında 458’e yükselmiştir. Bütün bu veriler tele-oylama sisteminin taraf tutmayı artırdığını göstermektedir.

Tablo 2’de de tele-oylamanın kültürel, siyasi, dilsel, dinsel ve etnik yakınlık üzerindeki etkisi gösterilmektedir. Tabloya göre yüzdelik blok büyüklüğünün (bloktaki ülke sayısının toplam ülke sayısına oranı) üzerinde blok içi oy toplayan bloklar beklendiği gibi taraf tutmuştur. Yani, blok içi karşılıklı oy verme tutumu (dostlar arası puan alış verişi), bloklar arası oy verme tutumundan daha baskın çıkmıştır. Bağımsız ülkeler bloğu (IN) ve İskandinavya bloğu (SC) hariç diğer üç blok da blok büyüklüğünden daha fazla oranda grup içi oylarını almayı başarmıştır. Eski Yugoslavya bloğunda (FY) bu oran iki kata yakındır. Batı bloğu (WE) toplam oyların % 33’ünü, FS ise toplam aldığı oyların % 40 kadarını blok içindeki ülkelere almıştır. Bu oran FY ve SC için sırasıyla % 27 ve % 9 civarındadır. Bağımsızların, kendisi gibi diğer bağımsızlara verdiği oylar, toplam içinde sadece % 8 kadardır. Ayrıca tabloya bakıldığında FS ve SC’nin dörder kez sahneye son sırada çıktıkları ve sırasıyla dört ve iki birincilik kazandıkları görülmektedir. WE ve FY ise üç ve iki kez sahneye son sırada çıkmışlar ve sırasıyla dört ve bir birincilik kazanmışlardır. Bu da en son sırada sahne alan şarkıcıların oylamada jüriyi ve halkı etkileme açısından diğerlerine göre daha şanslı olabileceklerini akıllara getirmektedir. Tablonun gösterdiği bir diğer ilginç husus ta her bloğun yarışmada elde ettiği ortalama sıranın beklendiği gibi 11-13 aralığında çıkmış olmasıdır. Her ülke 1 ve 24 arasında bir yerde yer alacağına göre bu aralıkta beklenen değer $n(n+1)/2n=12,5$ çıkacaktır. Bu da kalitenin süreklilik arz etmediğine ve rastsal olduğuna işaret etmektedir.

Tablo 1. Coğrafi Komşuluğa Ait Bazı Özet İstatistikler

Coğrafi komşuluk verileri	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Ortalama
Finale kalan komşuluk sayıları	57	39	50	38	51	49	69	91	69	96	90	78	85	66,000
Bir ülkenin finale katılan tüm komşularından aldığı ortalama puan	8,20	9,04	10,46	9,09	10,88	9,88	17,71	19,75	15,63	24,26	21,12	16,48	18,32	14,67
Bir ülkenin bir komşusundan aldığı ortalama puan	3,61	3,86	3,46	5,06	4,52	5,36	5,62	5,19	5,10	5,70	6,00	5,23	5,04	4,91
Komşuların birbirine verdikleri toplam puanlar	205,00	208,00	251,00	209,00	261,00	257,00	425,00	474,00	375,00	558,00	528,00	412,00	458,00	355,40
Bir ülkenin toplam puanları içindeki komşu puanı (%)	14,14	15,59	18,03	15,67	18,75	17,04	20,35	20,95	16,98	22,93	21,67	16,91	20,25	18,83

Tablo 2. Kültürel, Dilsel, Dinsel Yakınlığa Ait Bazı Özet İstatistikler

Kültürel, dini, dilsel, siyasi ve etnik bloklar ^a	Blok Büyüklüğü ^f	Bloğun aldığı toplam puan	Blok içinden gelen puanlar	Blok içi / toplam puan	Bloğun coğrafi komşularından aldığı ortalama puan	Bloğun toplam katılım sayısı	Ortalama sahne çıkış sırası	Toplam kapanış şarkısı sayısı	Ortalama sahneye çıkış normalizasyon ^c	Ortalama komşu normalizasyon ^d	Ortalama ^b	Ortalama puan ^g	Yarışmadaki ortalama sırası ^e	Toplam birincilik
FS	38,10	7937	3067	39,64	20,92	295	13,56	4	0,54	5,81	0,45	93,38	11,45	4
FY	14,29	3115	832	26,71	17,75	101	12,03	2	0,47	6,39	0,47	77,88	11,93	1
IN	11,90	3570	285	7,98	6,21	79	12,68	0	0,50	3,48	0,54	63,75	13,63	2
WE	23,81	5841	1919	32,85	11,88	268	11,84	3	0,47	3,60	0,55	64,90	13,77	4
SC	11,90	4073	351	8,62	16,38	119	13,18	4	0,52	6,29	0,47	90,51	11,82	2

Kaynak: Ecestats'dan yazarın kendi hesaplamalarıdır.

a/ FS (Eski Sosyalist bloğu ülkeleri): Belarus, Moldova, Arnavutluk, Rusya, Ukrayna, Gürcistan, Ermenistan, Azerbaycan, Romanya

SC (İskandinav bloğu ülkeleri): Danimarka, İzlanda, İsveç, Norveç.

WE (Batı bloğu ülkeleri): Portekiz, İspanya, Fransa, Yunanistan, Belçika, Almanya.

FY (Eski Yugoslavya bloğu ülkeleri): Bosna Hersek, Sırbistan, Makedonya, Slovenya, Hırvatistan.

IN (Bağımsız bloğu ülkeleri): Birleşik Krallık, İrlanda, Kıbrıs, İsrail, Türkiye

c/ sahne sırası normalizasyon=(sahneye çıkış sırası-1)/(katılımcı sayısı-1)

d/ toplam komşu puanı/katılan komşu sayısı

e/ (yarışmada elde ettiği sıra-1)/(katılımcı ülke sayısı-1)

f/ toplam ülke sayısının yüzde kaçının blok ülkelerinden oluştuğunu göstermektedir.

g/ Bloktaki ülkelerin yarışma başına aldıkları ortalama puanı göstermektedir.

Tablo 2’de ortaya çıkan sonuçları, blok içi ve bloklar arası oy verme davranışını gösteren yoğunluk matrisi ve imaj matrisleri ile daha yakından incelendiğinde, şartıcı sonuçlar ortaya çıkmaktadır (bkz. Tablo 3). Yoğunluk matrisine göre Batı bloğu (WE) ülkeleri diğer blok ülkelere göre, daha az birbirlerine bağlı çıkmıştır. En düşük blok içi puan bu bloğa aittir. Batı bloğunun kendine verdiği ortalama puan sadece 2,46’dır. Ancak Tablo 3’te sağ tarafta oluşturulan imaj matrisine göre ise Batı bloğu üç farklı bloktan ortalamanın üstünde oy almıştır. Batı bloğuna kendisi hariç, ortalamanın üstünde oy veren bu bloklar Eski Yugoslavya ve Bağımsızlar bloğudur.

Bu sonuçlara göre güney ve Balkan ülkeleri eski Avrupa’ya oy vermeye devam etmektedirler. Yair ve Maman’a (1996) göre bu oy verme davranışının sebebi Batı bloğunun hegemonik gücünden, yarışmada çok sayıda birincilik kazanmış olmasından, tüm dünyada bilinir olmasından ve Avrupa’nın merkezinde ayrıcalıklı bir konumda yer edinmiş olmasından ileri gelmektedir (Yair ve Maman, 1996: 317-319). Yoğunluk tablosuna göre blok içi bağları en sağlam topluluk Eski Yugoslavya’dır (FY). Ortalama yoğunluğun 3 katına yakın birbirlerine destek vermişlerdir. Bu bloğu sırasıyla İskandinavya ve Eski Sosyalist (FS) blok izlemektedir. Blok içi bağları sağlam olan FS ve FY, Bağımsızlar bloğu hariç diğer bloklardan ortalamanın üstünde puan almayı başaramamıştır.

Tablo 3. Blok içi ve Bloklar arası Taraf Tutma Eğilimi: Yoğunluk Tablosu ve İmaj Matrisi

		Yoğunluk Tablosu								İmaj Matrisi						
		Oy verenler								Oy verenler						
		FS	WE	SC	FY	IN			FS	WE	SC	FY	IN			
Oy alanlar	FS	2,79	1,20	1,98	1,57	2,48			Oy alanlar	FS	1	0	0	0	1	
	WE	1,86	2,46	1,79	2,55	3,00				WE	0	1	0	1	1	
	SC	1,94	1,70	4,63	1,84	1,79				SC	0	0	1	0	0	
	FY	2,23	1,16	1,35	6,15	2,38				FY	0	0	0	1	1	
	IN	3,17	1,66	2,37	1,22	2,72				IN	1	0	1	0	1	

Not: Yoğunluk matrisi, blokların karşılıklı birbirlerine verdikleri puanların ortalamasından hesap edilmiştir. İmaj matrisi de ortalamanın üstünde puan alan yoğunluk tablosu değerlerine 1, ortalamanın altında puan alan tablo değerlerine de 0 ataması yapılarak oluşturulmuştur. Ortalama yoğunluk 2,32 çıkmıştır.

Ülkeler arasındaki puan değiş tokuşunu ya da oy verme asimetrisini ortaya çıkarmak için de, ülke ikililerinin bütün dönem boyunca birbirlerine verdikleri oy çiftlerine bakmak gerekir. Bu amaçla oluşturulan Tablo 4, bir yarışmada birbirlerine 10 puan ve üzerinde oy veren ülke ikililerinin ortalama puanlarını göstermektedir. Tabloya göre, Azerbaycan-Türkiye, Kıbrıs-Yunanistan, Romanya-Moldovya, Sırbistan-Bosna Hersek, Sırbistan-Makedonya, Ukrayna-Azerbaycan ve Rusya-Ermenistan ikilileri arasında 1998-2010 yılları arasında neredeyse mükemmel bir oy değişimi olmuştur. 10 puan ve üzerinde oy alan ülke ikililerine bakıldığında Sırbistan’ın 6 farklı satırda ya en çok oyu veren ya da en çok oyu alan ülke olduğunu görmekteyiz. Bu ülkeyi üçer satırda Belarus, Macaristan, Bulgaristan ve Yunanistan izlemektedir. Tabloda ülkelerin birbirlerine simetrik ya da asimetric oy verme davranışında (verdiği oyu geri alamayan) bulunduğu görülmektedir. Simetrik oy verme davranışında verilen oylar aynen geri alınır. Bu analize göre, şarkının kalitesi dışında, oy değiş tokuşunun mükemmel yakın olduğu simetrik oy verme davranışını etkileyen temel faktörler olarak coğrafi komşuluk, geçmişte bir

imparatorluğun ya da bir bloğun parçası olmak ve ortak din, dil ve etnik kökene sahip olmak ön plana çıkmaktadır. Tek taraflı yüksek oy verme davranışı (asimetrik oy verme) ise çoğunlukla göçmen nüfus teorisi ile açıklanmaktadır (Niessen et al., 2005). Bu teoriye göre tele-oylama sistemine geçildikten sonra halkın da oylamaya katılması ile anavatanından ayrı yaşayan göçmen nüfus anavatanlarını güçlü şekilde desteklemektedir (Dekker, 2007: 56). Tabloya göre Avusturya ve İsviçre'deki Sırp göçmenler, İspanya'daki ve Macaristan'daki Bulgar göçmenler, Slovakya'da yaşayan Estonyalılar anavatanlarını güçlü şekilde desteklemişler.⁵ 10 puan altında olduğu için tabloda yer alamayan ancak anavatanlarına güçlü şekilde destek veren diğer göçmenler İspanya'da yaşayan Romanyalılar, Belçika, Avusturya, Almanya, Fransa ve Hollanda'da yaşayan Türklerdir (Manço, 2004). Ayrıca göçmen olmamalarına rağmen Fransa'da yaşayan İsraililer de ülkelerini güçlü şekilde desteklemektedirler. Bunların yanında açıklanamayan tek taraflı oy verme davranışları da vardır. Bu tek taraflılığa örnek Macaristan'ın Hollanda'ya, İsrail'in de Belarus'a destek vermesidir.

Tablo 4. 10 Puan ve Üzerinde Oy Alan ve Veren Ülkeler (ortalama)

Ülke Çiftleri		Verdiği Puan	Geri Ald. Puan	Ülke Çiftleri		Verdiği Puan	Geri Ald. Puan
Türkiye	Azerbaycan	12,00	12,00	Ukrayna	Azerbaycan	10,67	10,00
İsrail	Belarus	12,00	4,00	Slovenya	Sırbistan	10,67	5,00
Yunanistan	Bulgaristan	12,00	10,50	Finlandiya	Estonya	10,50	7,40
Yunanistan	Kıbrıs	12,00	11,30	İzlanda	Danimarka	10,25	7,57
Sırbistan	Macaristan	12,00	6,33	Rusya	Ermenistan	10,20	11,60
Macaristan	Hollanda	12,00	1,33	Hırvatistan	Bosna Hers	10,09	8,78
Avusturya	Sırbistan	12,00	0,00	Gürcistan	Belarus	10,00	6,33
Romanya	Moldova	11,60	11,70	Kıbrıs	Bulgaristan	10,00	7,00
Belarus	Rusya	11,43	7,00	Macaristan	Bulgaristan	10,00	2,50
İsviçre	Sırbistan	11,33	0,00	İspanya	Bulgaristan	10,00	0,33
Gürcistan	Ermenistan	11,30	9,00	Slovakya	Estonya	10,00	0,00
Makedonya	Arnavutluk	11,00	5,50	Litvanya	Letonya	10,00	7,60
Sırbistan	Bosna.Hers.	11,00	12,00	Sırbistan	Makedonya	10,00	9,67
Arnavutluk	Yunanistan	10,71	9,40	Hırvatistan	Sırbistan	10,00	4,00

4. Eurovisionda Sıralamayı Etkileyen Faktörler

Müzik yarışmalarında oy verme işlemi tüm şarkıcıların performanslarını sergilemesinden sonra yapıldığından, sahneye en önde çıkan yarışmacı ile en sonda çıkan yarışmacı, yani sahneye çıkış sırası jüri oylarını etkileyebilmektedir. Yapılan çalışmalar, dünyanın en prestijli müzik yarışmalarından biri olan Queen Elisabeth Piyano Yarışması'nda sahneye en son çıkan yarışmacının diğerlerine göre daha yüksek oy (reyting) alma olasılığının yüksek olduğunu kanıtlamıştır (Ginsburgh, 2003; Flores ve Ginsburgh, 1996; Glejser ve Heyndels, 2001; Ginsburgh ve Noury, 2008). Ayrıca Haan ve arkadaşları, Eurovision'da da sahneye önce çıkanın dezavantajlı olduğunu, en sonda çıkan yarışmacının ise daha yüksek oylar alabildiğini göstermiştir. Bu durum jürinin rasyonel ya da etkin karar vermediğini gösterse de (Haan et al., 2005: 61) sahneye çıkış sırası finalde elde edilen sıralamayı belirleyen bir faktördür. Eurovision'da her ülkenin sahneye çıkış sırası kura ile önceden belli olduğundan bu veriyi "sahne sırası" olarak bu çalışmada direkt kullanılmaktadır. ESC'de sahneye ilk çıkmanın dezavantajlı son çıkmanın da

⁵ Türkiye özellikle Almanya, Fransa, Hollanda ve Belçika'da yaşayan Türk Göçmenlerden önemli oranda oy almaktadır. Bu dört ülkenin son 13 yılda Türkiye'ye verdiği oyların ortalaması 8,48'dir.

avantajlı olup olmadığını saptamak için bu çalışmada iki farklı kukla değişken ataması yapmaktayız. Bir şarkıcı sahneye ilk çıkmışsa 1 değilse 0 ve bir şarkıcı en son sahneye gelmişse 1 değilse 0 ataması yapılarak “giriş şarkısı” ve “kapanış şarkısı” kukla değişkenleri elde edilmiştir.

Bir şarkının kalitesi ile birlikte yarışmacıya oy veren diğer ülke jürisinin karakteristik özellikleri (dili, kültürü, coğrafi durumu vb.) ve yarışmacının karakteristik özellikleri de (dil, kültür, coğrafya, cinsiyet, şarkı dili, solo ya da grup vb.) alınan puanları ve elde edilen sıralamayı önemli ölçüde etkilemektedir. Bu özellikler kurulacak modelde kukla değişkenlerle ifade edilmiştir. Şarkının dili, “İngilizce, Fransızca, İspanyolca ve İngilizce+ulusal dil” olmak üzere dört kategoriye ayrılmıştır. Modele İspanyolca dışındakiler dâhil edilmiştir. Ayrıca 341 yarışmacı, kukla değişkenlerle “erkek şarkıcı”, “kadın şarkıcı” ve “düet” olarak üçe, “solo” ve “grup” olmak üzere de ikiye ayrılmıştır. Bu özellikleri yansıtmak için, ilgili özelliği taşıyanlara 1 diğer durumlara 0 ataması yapılarak değişkenler türetilmiştir.

Ayrıca ESC’ye ev sahipliği yapan ülke ya da bölgenin Eurovision’da daha yüksek oylar aldığı gözlemlenmiştir. Haan et al.’a (2005) göre bunun iki sebebi vardır. Birincisi, ev sahibi ülke şarkıcısını daha özenerek seçmektedir ve ikincisi de diğer ülke jürileri ev sahibi ülkenin organizasyona olan katkısını ödüllendirmek istemektedirler. Bu yüzden kurduğumuz modele ev sahibi olmanın avantajını yansıtacak kukla değişkenler ilave etmekteyiz. Bu kukla değişkenler “ev sahibi ülke” ve “ev sahibi blok” olarak atanmıştır.

Eurovision’da elde edilen sıralamayı etkileyen bir diğer husus da ülkelerin bizzat kendi kimliklerinin yarışmada bir avantaj unsuru haline gelmiş olmasıdır. Yani ülke algısının jüri ve halk üzerinde pozitif etki bırakmış olmasıdır. Özellikle 2004 yılından sonraki yarışmalarda bazı ülkelerin ESC’de genelde hep ön sıralarda yer aldıkları gözlemlenmektedir. Türkiye, 2004 yılından sonra sürekli ilk 13, Yunanistan hep ilk 9, Azerbaycan ilk 8 ve Ermenistan hep ilk 10 içinde yer almıştır. Yani bazı ülkelerin şarkıcısı olmak pozitif bir algı yaratmaktadır. Bu durum kültürel yakınlık ve coğrafi komşuluk dışında ülkenin bizzat kendi kimliğinden kaynaklanabilmektedir. Bu gözlemlenemeyen farklılığı ülkelere ait kukla değişkenler yardımıyla modelde yakalamaya çalışacağız. Örneklem dönemimizde 44 farklı ülke yarışmaya katılmış, bu yüzden 43 ülkeye ait kukla değişkenler modele dâhil edilmiş ancak sadece anlamlı olanlar raporlanmıştır. Bütün bu faktörler, coğrafi ve kültürel taraf tutma ile beraber bir şarkıcının yarışmada elde ettiği sıralamayı etkileyen muhtemel değişkenlerdir.

5. Veri

Bu çalışmada 1998’den 2011’e kadar gerçekleştirilen tüm Eurovision Şarkı Yarışması’na ait oylama sonuçlarını kullanmaktayız.⁶ Oylamalara ait veriler Eurovision’un resmi internet sitesinden (<http://www.eurovision.tv>) ve ESC meraklıları tarafından derlenen farklı sitelerden elde edilmiştir (örneğin <http://www.esstats.com> ve www.kaggle.com). Her yıl ortalama 18-26 arası ülkenin katıldığı ESC organizasyonunda incelediğimiz dönem boyunca 41 farklı ülke katılmıştır. Çalışmada 13 yılda 3410 oy verme davranışı (341 katılımcı) analiz

⁶ 2012 yılına ait veriler henüz tam derlenmemiştir.

edilmiştir.⁷ Her ESC organizasyonunda şarkılar ve şarkıcılar değiştiği için her ülke için şarkı kalitesi rastsal bir değişkendir. Bu yüzden kalite değişkeninin beklenen değeri her ülke için aynıdır (Clerides ve Stengos, 2006: 7). Her ülke yarışmada kendisi hariç diğer finalistlere toplamda 58 puan ve bir ülkeye ortalama 2,52 puan vermektedir.⁸

Sistematik olarak bir ülke diğerine beklenen ortalama puanın üstünde oy verdiğinde, bunun şarkının kalitesi dışında, komşuluk ve yakınlık ilişkilerini (dinsel, dilsel, ırksal, tarihi geçmiş) ya da özel bir durumu barındırması beklenmektedir. Tablo 4'te incelenen dönem boyunca tek taraflı ya da karşılıklı olarak birbirlerine ortalamanın dört katı (ortalama 2,52'dir) ve üzerinde oy veren ülke çiftleri görülmektedir. Tabloda 28 farklı ülke çifti arasında ortalama 10 puan ve üzerinde karşılıklı ya da tek taraflı oy verme davranışında bulunulmuştur. Bu çiftlerin sekizinde oy değiş-tokuşu mükemmel yakındır. Bu durumda yarışmada birbirlerine 10 ve üzerinde puan veren ülkeler ya ciddi şekilde taraf tutmaktadırlar ya da bu ülkeler her yıl şarkı kalitesini korumaktadırlar. Ancak ikinci seçeneğin olma olasılığı oldukça düşüktür. Bu yüzden yukarıda 2. bölümde detaylı şekilde vurgulandığı üzere bu sistematik oy asimetrisi ya da simetrisi yarışmada taraf tutulduğunun delili sayılmaktadır.

Bu analizi genişletip incelenen dönem boyunca tüm ülkelerin diğer ülkelerden ortalama ne kadar puan aldıklarına baktığımızda en yüksek puanı alan ülkenin Rusya olduğunu görüyoruz. Puanı 4,12'dir. Bu ülkeyi 4,00 ile Sırbistan, 3,84 ile Yunanistan ve Ukrayna, 3,77 ile Azerbaycan ve 3,59 ile Ermenistan izlemektedir. Bu ülkeler hem Eurovision'da sıklıkla ya birinciliği ya da ilk üç sırayı alan ülkelerdir hem de coğrafik ya da kültürel taraf tutmanın çokça yaşandığı yerlerdir.

6. Model ve Tahmin Sonuçları

i yarışmacısının finalde elde ettiği sıralamayı, yarışmacının x_{ik} , $k = 1, 2, \dots, K$ özelliği yanında j ülkesinin jürisinin ve tele-oylama sisteminin (halk oylaması) y_{im} , $m = 1, 2, \dots, M$ özelliği ve var ise j ülkesi ile i ülkesi arasındaki örtük oy değiş-tokuş durumunun (geçmiş dönemde karşılıklı oy verme olmuşsa) etkilemesi beklenmektedir. Bu şartlar altında yarışmada elde edilecek oy (v_{ij}) şöyle olacaktır (Ginsburgh ve Noury, 2008; Clerides ve Stengos, 2006):

$$v_{ij} = \beta_{ij} v_{ji,-1} + \sum_{k=1}^K \alpha_{k1} x_{ik} + \sum_{m=1}^M \phi_{m1} y_{jm} + \varepsilon_{ij1}, \quad i \neq j \quad (1)$$

Burada v_{ij} , j ülkesinin, i ülkesinin katılımcısına verdiği oyu, $v_{ji,-1}$, i jürisinin bir dönem önce j 'ye verdiği oyu göstermektedir; yani coğrafi ve kültürel taraf tutma dışında genel bir taraf tutma olup olmadığını göstermektedir. β_{ij} de iki ülke arasındaki oy değiş-tokuşuna ait katsayı olup bu katsayının "1" olması ülkeler

⁷ Her ülke 1, 2, ..., 8, 10, 12 olmak üzere 10 farklı oyu diğer ülkelere vermek zorundadır.

⁸ Toplam=1+2+3+4+5+6+7+8+10+12=58, ortalama=58/(24-1)=2,52 (bir ülke kendisine puan vermemektedir).

arasında tam bir oy değiş tokuşu olduğunu (Ginsburgh ve Noury, 2004); “0” olması da ülkelerin birbirlerine geçmişte hiç oy vermediğini göstermektedir. β_{kj} ve φ_{mj} tahmin edilecek parametreleri, ε_{ij} ise rastsal değişkeni göstermektedir. x_{ik} ve y_{jm} değişkenleri de sırasıyla şarkıcının ve şarkıcıya oy veren ülkenin jürisinin karakteristik özelliklerini yansıtan parametrelerdir. Bu karakteristik özellikler, şarkıcının yarışmada aldığı oyu etkileyecek muhtemel değişkenlerdir. Bu değişkenler yukarıda tanımlandığı gibi, şarkıcının cinsiyeti, şarkının dili, şarkının solo ya da grup olması, şarkıcının aynı zamanda ESC’ye ev sahipliği yapıyor olması durumu, şarkıcının sahneye çıkış sırası, kapanış ya da giriş şarkısı olup olmaması, şarkıcının hangi ülke adına yarıştığı ve şarkıcının finalde coğrafi komşularından veya kültürel yakınlığı olan blok ülkelerinden aldığı oylardır (Clerides ve Stengos, 2006: 11-13). Modelde kültürel yakınlığın oy verme davranışı üzerine etkisini ölçmek için ülkeleri dört blokta toplayıp kukla değişkenle modele ilave etmekteyiz: WE, SC, FY, FS ve IN. Bir ülke bu bloklardan birinde ise 1 diğer durumlarda 0 değerini almaktadır. Coğrafi komşuluğun oy verme davranışı üzerine etkisini ölçmek için ise “coğrafi taraf tutma” değişkeni üretmekteyiz. Bu değişken bir ülkenin komşularından aldığı ortalama puana göre oluşturulmuştur. Bir ülkeye karasal sınırı olan ya da yakın deniz mesafesinde bulunan ülkelerin verdikleri puanların toplamını toplam komşu puanı olarak tanımlamaktayız.⁹ Komşuluk çift yönlü kabul edilmektedir. Ancak hem her ülkenin komşu sayısı eşit değildir hem de bir ülkenin tüm komşuları final yarışmasına kalmamış olabilir.

Komşuları çok olan ve sürekli finallere katılma başarısı gösteren bir ülke oylamada diğer ülkelere göre avantajlı konuma gelecektir. Bu yüzden toplam komşu puanları gerçek komşuluk etkisini, yani taraf tutmayı, açıklamada yetersiz kalacaktır. Komşuluk ilişkisinin toplam puanlamaya olan etkisini tam yakalayabilmek için komşuların toplam oylarını komşu sayısına bölerek ortalama coğrafi taraf tutma puanı elde edilmektedir. n tane coğrafi komşusu finalde oy kullanan i ülkesinin, komşularından aldığı ortalama puan, yani coğrafi taraf tutma değeri,

$$\frac{1}{n} \sum_{j \neq i} v_{ij}$$

ile bulunur. Komşu başına düşen puanlar ne kadar büyükse ülkenin ESC finalinde komşuları tarafından tutulduğu tezi de o derece güçlü olacaktır. Coğrafi taraf tutma değerinin küçük olması, coğrafi taraf tutmanın olmadığına işaret etmekte; oylamanın şarkının kalitesine ya da diğer örtük özelliklere göre yapıldığını göstermektedir. 1998’den sonra Avrupa Haritası yeniden şekillenmiş olsa da komşuluk durumları her ESC’nin düzenlendiği yıl için ayrı ayrı değerlendirildiği için bu durum sorun teşkil etmemektedir. Hiçbir komşusu finalde oylamaya katılmamış ülkenin coğrafi taraf tutma değeri sıfıra eşittir.

⁹ Malta, Kıbrıs, İrlanda, İzlanda ve İngiltere’nin karada sınır komşusu olmadığı için bu ülkelerin komşuları deniz mesafesi en yakın olan ülkelere seçilmiştir. Bu tanımlamaya göre, Kıbrıs için komşular Türkiye ve Yunanistan seçilirken, Malta için de İtalya seçilmiştir. İsrail’in ise komşusu olmadığı kabul edilmiştir. İzlanda’ya en yakın iki kara parçası olan Norveç ve İngiltere de bu ülkeye komşu kabul edilmiştir.

Son olarak Eurovision’da birinci gelecek şarkı her ülkenin coğrafi komşusu ya da kültürel akrabası olamayacağına göre, şarkının kendi kalitesi yarışmada elde edilen sıralamayı etkileyen en temel özellik olmalıdır (ancak şarkı kalitesinin beklenen değeri her ülke için rastsaldır). Yani diğer özellikler dışında modele ilave edilecek kalite değişkeni bir yarışmada en önemli başarı göstergesi olmalıdır. Zaten ideal bir dünyada da oy verme davranışını etkileyen en temel belirleyicinin kalite değişkeni olması gerekmektedir (Ginsburgh ve Noury, 2006: 3). Özellikle bazı ülkelerin uzun yıllara dayanan müzik kültürleri vardır. Bu da onları yarışmalarda avantajlı kılabilmektedir. Her şarkının kendi kalitesi rastsal olmadığı için (Clerides ve Stengos, 2006: 11) oy verme davranışını açıklamada önemli bir rol oynaması beklenmektedir (Spierdijk ve Vellekoop, 2006: 3). Ancak bu değişken gözlemlenemediği için türetilmesi gerekmektedir. Ginsburgh ve Noury (2008) kaliteyi bir ülkenin aldığı ortalama oy ile ait olduğu kültürel blok ülkelerinden aldığı ortalama oy arasındaki fark olarak tarif etmişlerdir. Ancak yazarların elde ettiği kalite değişkeni coğrafi komşuların verdiği oylardan arındırılmadığı için objektif bir değişken değildir. Bu çalışmamızda Ginsburgh ve Noury (2008) ve Spierdijk ve Vellekoop’un (2009) “kalite” değişkenini daha da objektif hale getirmek için, bir ülkenin aldığı ortalama oylardan bu ülkenin coğrafi komşularının ve blok üyesi ülkelerin verdiği ortalama oylar çıkarılarak kalite değişkeni tanımlanmaktadır. L , t yılında yarışmaya katılan ülke sayısını, n ve m de i ülkesinin sırasıyla coğrafi komşu sayısını ve kültürel blokta yer alan toplam ülke sayısını, v_{ij} ise j ülkesinin uzman jürisinin ve halk oyunun i ülkesinin katılımcısına verdiği final oyunu gösterdiği varsayılırsa, i ülkesinin şarkısına ait kalite değişkeni, q_{ij} aşağıdaki şekilde ifade edilir:

$$q_{ij,-1} = \frac{1}{L-1} \sum_{k \neq i} v_{ik} - \frac{1}{n+m} \sum_{k \neq i} v_{ik} \quad (2)$$

O halde (1) denklemini kaliteyi de içerecek şekilde aşağıdaki gibi yazılabilir:

$$v_{ij} = \beta_{ij1} v_{ji,-1} + \sum_{k=1}^K \alpha_{k1} x_{ik} + \sum_{m=1}^M \varphi_{m1} y_{jm} + \gamma q_{ij,-1} + \varepsilon_{ij1}, \quad i \neq j \quad (3)$$

(3) denkleminde $i \in L$ yarışmacısının, Eurovision’da elde ettiği sırayı etkileyen faktörler lineer OLS (Tablo 5 sütun 1, 2 ve 3) ve iki aşamalı en küçük kareler (TSLS) metodu ile (Tablo 5 sütun 4) (enstrüman değişkenler kullanılarak) açıklanmaya çalışılmaktadır. OLS ve TSLS modelinin tahmininde bağımlı değişken ülkenin elde ettiği toplam oylar değil, bir ülkenin finalde elde ettiği sıralamanın normalizasyon değeridir. Çünkü her yıl Eurovision’a eşit sayıda ülke katılmadığı için bir ülkenin finalde elde ettiği sıralamanın ve sahneye çıkış sırasının tüm yıllar için aynı anlamı ifade etmesi için bu iki değişkenin [0,1] aralığında normalize edilmesi yoluna gidilmiştir. L katılımcının olduğu bir yarışmada i . sırada sahneye çıkan bir şarkıcı için sahne normalizasyon değeri $(i-1/n-1)$ ’dir.

Tablo 5’te (1), (2) ve (3) sütunları oy verme davranışına ait denklemlerin OLS tahminlerini sunmaktadır. Tabloya göre eski Sosyalist blok (FS), eski Yugoslav bloğu (FY) ve İskandinavya bloğu (SC) içinde yer almak bir ülkeye Eurovision’da anlamlı bir avantaj sağlamaktadır. Tablo 2’de sütun 2’ye göre FS içinde yer almak Eurovision’da yüzde 24 daha üst bir sıralamada yarışmayı bitirmek anlamına gelmektedir. 24 ülkenin katıldığı düşünüldüğünde bu yüzde değeri 5,6 sıra üstte yer almak anlamına gelmektedir. Eski Yugoslavya bloğunda olmak ise yüzde 22 daha üst bir sırada bulunmak anlamına gelmekte, yani 5,2 sıra daha üstte yer almak demektir. Batı bloğunda yer almanın bir avantajı ise görülmemektedir. En sağdaki sütun sonuçlarına göre İskandinavya bloğunda yer almak da yüzde 10 daha iyi bir derece yapmak anlamına gelmektedir. Bunun da sıralamadaki karşılığı 2,4 sıra üstte yer almaktır.

Kalite değişkeni de tüm modellerde beklendiği gibi anlamlı çıkmıştır. Ancak sıralamaya etkisi oldukça zayıftır. Buna göre bir şarkının kalitesi mevcut durumuna göre % 10 daha iyi olsa bile ancak % 1,4 kadar daha iyi bir sıralama elde edebilir.

Ayrıca tabloya göre finalde sahneye kaçınıcı sırada çıktığı da puanlamada önem arz etmektedir. Buna göre sahneye son sıralarda çıkmak elde edilecek sıralamayı yüzde 22 oranında yukarıya taşıyacaktı. Bu da 24 katılımlı bir yarışmada yaklaşık olarak 5,2 sıra yukarılarda yer almak anlamına gelecektir.

Tablo 5. Kültürel Yakınlığın Oy Verme Davranışına Etkisi

Değişkenler	(1)		(2)		(3)		(4)	
	Katsayı	t-istatistiği	Katsayı	t-istatistiği	Katsayı	t-istatistiği	Katsayı	t-istatistiği
SABİT	0,767	(8,276)*	0,765	(6,875)*	0,479	(6,457)*	0,794	(10,161)*
KALİTE	-0,041	(-6,124)*	-0,038	(-5,495)*	-0,043	(-6,397)*	-0,041	(-6,14)*
İNGİLİZCE + YEREL DİL	0,126	(1,773)***	0,119	(1,715)***	0,046	-0,701	0,095	(1,735)***
İNGİLİZCE	0,040	-0,674	0,056	-0,964	0,045	-0,870		
FRANSIZCA	0,281	(1,892)***	0,167	(1,772)***	-0,027	(-0,139)	0,241	(1,739)***
KAPANIS SARKISI	-0,053	(-0,467)	-0,062	(-0,569)	-0,034	(-0,332)		
GİRİS ŞARKISI	-0,028	(-0,249)	-0,031	(-0,296)	0,014	-0,133		
SAHNE SIRASI	-0,220	(-2,834)*	-0,157	(-2,080)**	0,167	(-2,251)**	-0,216	(-3,203)*
KADIN ŞARKICI	-0,117	(-1,422)	-0,095	(-1,211)	-0,075	(-0,962)	-0,139	(-1,873)***
ERKEK ŞARKICI	-0,142	(-1,862)***	-0,117	(-1,718)***	-0,117	(-1,720)***	-0,116	(-1,453)
SOLO	-0,041	(-0,732)	-0,017	(-0,314)	-0,043	(-0,785)	-0,038	(-0,687)
SC	-0,105	(-1,391)	-0,230	(-2,265)**			-0,108	(-1,755)***
WE	-0,046	(-0,681)	-0,033	(-0,349)			-0,054	(-0,806)
FS	-0,241	(-3,723)*	-0,315	(-3,572)*			-0,243	(-3,820)*
FY	-0,227	(-2,723)**	-0,294	(-2,895)**			-0,248	(-3,192)*
EV SAHİBİ ÜLKE	0,033	(-0,323)			0,087	-0,911	0,033	(-0,327)
EV SAHİBİ BLOK			0,064	-0,118				
D FINLANDİYA					0,161	(-1,942)***		
D NORVEÇ					0,108	(2,325)**		
D TÜRKİYE					-0,109	(-1,921)***		
D ERMENİSTAN					-0,108	(-1,852)***		
D YUNANİSTAN					-0,211	(-1,873)***		
D İRLANDA					0,268	(1,774)***		
D İSRAİL					-0,295	(-1,821)***		
D AVUSTURYA					0,509	(1,995)***		
R-KARE	0,31		0,32		0,41		0,29	
GÖZLEM SAYISI	171		171		171		170	

Notlar: *, ** ve *** sırasıyla % 1, 5 ve 10 hata düzeyinde anlamlı katsayıları göstermektedir. t-istatistikleri parantez içinde verilmiştir. D harfi ile ifade edilen değişkenler ülke kuklasıdır.

Yarışmacının kadın ya da erkek olması ya da şarkının hangi dilde söylendiği de Eurovision’da elde edilen sıralamayı etkileyebilmektedir. Bazı çevrelerde kadın şarkıcı ile katılmanın daha çok puan getireceği söylene de bizim bulduğumuz sonuçlar bunun tam aksini söylemektedir. Buna göre yarışmaya erkek şarkıcı ile katılmak daha avantajlıdır. Diğer tüm durumlar sabit olmak koşuluyla erkek şarkıcı ile katılmak sıralamada yüzde 10 kadar daha yukarıda yer almak anlamına gelmektedir. 24 finalist varsa bu da 2,4 sıra kadar daha iyi derece yapmak demektir. İngilizce şarkı söylemek sıralamayı etkilemezken, Fransızca şarkı söylemek elde edilecek dereceyi olumsuz etkilemektedir. Bir şarkının dili Fransızca ise bu şarkı yüzde 16 daha kötü bir derece almaktadır. Ayrıca İngilizce ile yerel dilin karışımı şarkılar da Eurovision’da avantaj sağlamamaktadır. Aksine yüzde 11-12 daha düşük bir derece yapmak anlamına gelmektedir.

Ülke kimliğinin yarattığı pozitif algının elde edilen sıralama üzerinde pozitif etkisi var mıdır? Örneklem kümemizde ortalama ülke performanslarına göre elde edilen normalize edilmiş sıra değerine göre tüm kümenin ortalamasına en yakın çıkan ülke 0,50 ile Sırbistan olmuştur. Ülke kukla değişkenleri, diğer tüm koşullar her ülke için aynı ise, ortalama ülkeye göre diğer ülkelerin sıralamasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını ortaya çıkaracaktır. Bu sonuçlar Tablo 5 sütun 3’te rapor edilmiştir. Buna göre bazı ülkelere yarışmaya katılıyor olmak avantaj sağlarken bazı ülkeler için tam tersi geçerlidir. Tabloya göre Türkiye, Ermenistan, Yunanistan ve İsrail’den yarışmaya katılmak ortalama ülke olan Sırbistan’a göre her yarışmada daha iyi derece yapmak demektir. Yani bu ülkenin şarkıcıları finalde daha avantajlıdır. Eğer şarkıcı Türkiye adına yarışıyor, bu şarkı finalde ortalama ülkeye göre 2,4 sıra daha önde yer alabilmektedir. İsrail, Ermenistan, Yunanistan adına yarışan şarkıcılar da finalde ortalama ülkeye göre sırasıyla 7, 2,5 ve 4,8 sıra daha önde yer alabilmektedir. Öte yandan Finlandiya, Norveç, Avusturya ve İrlanda’dan yarışmaya katılıyor olmak da ortalamaya göre daha kötü bir derece yapmak anlamına gelmektedir.

Bir diğer taraf tutma da coğrafi komşuluk üzerinden olmaktadır. Coğrafi komşuluğun elde edilen sıralamada etkili olup olmadığı Tablo 6’da sunulmaktadır. Tabloya göre coğrafi komşularından puan almak bir ülkeyi diğerlerine göre avantajlı kılmaktadır. Yani komşulardan gelen puanlar (komşuların birbirine oy vermesi) ile finalde elde edilen sıralama arasında istatistiksel manada negatif ilişki vardır. Buna göre coğrafi komşudan ortalama 10 puan daha fazla gelmesi sıralamada 8,2 sıra daha önde yarışmayı bitirmek anlamına gelmektedir.

Ayrıca sosyal medyanın da oy verme davranışı üzerinde etkisi olduğu gözlemler sonucu bilinen bir gerçektir. Özellikle 2004 yılından sonra komşu oylarında, bir önceki yıla göre % 100’den fazla artışın meydana geldiği Tablo 2’den görülmektedir. 2004 yılı ve sonrası dönem, sosyal medyanın (Youtube, Facebook ve Twitter gibi) giderek yaygın şekilde kullanılmaya başlandığı tarihtir. Tablo 6’da DSOSYAL kukla değişkeni özellikle 2004 yılından sonra

yaygınlık kazanmaya başlayan (bizim gözlemlerimizde kırılmanın olduğu yıl) sosyal medyanın elde edilen sıralama üzerindeki etkisini ölçmek için modele eklenmiştir. Tablo 6 sütun 2’de görüldüğü gibi bu değişken sıralamayla negatif ve anlamlı ilişkilidir. Küçük sıralar daha çok puan alındığını gösterdiğine göre sosyal medya yaklaşık 3 sıra daha yukarıda yer almaya neden olabilmektedir.

Tablo 6. Coğrafik Komşuluğun Oy Verme Davranışı Üzerine Etkisi

Değişkenler	(1)		(2)	
	Katsayı	t-istatistiği	Katsayı	t-istatistiği
SABİT	0,675	(6,571)*	0,528	(5,471)*
KALİTE			-0,084	(-17,703)*
İNGİLİZCE + YEREL DİL	-0,018	(-0,246)	0,021	-0,535
İNGİLİZCE	-0,044	(-0,700)	-0,007	(-0,209)
FRANSIZCA	-0,092	(-0,512)	-0,031	(-0,331)
SAHNE SIRASI	-0,050	(-0,787)	-0,005	(-1,985)**
KADIN ŞARKICI	-0,059	(-0,802)	-0,019	(-0,456)
ERKEK ŞARKICI	-0,091	(-1,187)	-0,010	-0,25
SOLO	0,029	(0,548)	-0,002	(-0,072)
COĞRAFİ TARAF TUTMA	-0,058	(-7,677)*	-0,091	(-20,641)*
EV SAHİBİ ÜLKE			-0,030	(-0,607)
D ARNAVUTLUK			0,535	(3,691)*
D BOSNA			0,295	(2,240)**
D HIRVATİSTAN			0,393	(2,754)**
D KIBRIS			0,328	(2,061)**
D FİNLANDİYA			0,250	(1,711)***
D İRLANDA			0,515	(3,556)*
D İZLANDA			0,246	(1,690)***
D MOLDOVA			0,322	(2,303)**
D PORTEKİZ			0,380	(2,270)**
D BİRLEŞİK KRALLIK			0,380	(3,054)**
D SOSYAL			-0,138	(-2,504)**
R-KARE	0.43		0.61	
GÖZLEM SAYISI	171		171	

Notlar: *, ** ve *** sırasıyla % 1, 5 ve 10 hata düzeyinde anlamlı katsayıları göstermektedir. t değerleri parantez içinde verilmiştir.

7. Sonuç

Eurovision Şarkı Yarışması’nda başarılı olmak için kaliteli şarkının yanı sıra seçilen şarkıcının karakteristik özellikleri, yaşı, cinsiyeti, solo grup olması ya da düet olması gibi parametrelerle birlikte ilgili ülkenin hangi kültürel blok içinde yer aldığı ve coğrafi komşularının kim olduğu ya da kaç coğrafi komşusu olduğu 1998 yılından sonra tele-oylama sistemi ile halkın da oylama sürecine katılması sonrasında giderek daha da önem kazanmaya başlamıştır. Bu çalışmada hem coğrafi komşuluğun hem de kültürel yakınlığın oy verme davranışı üzerindeki etkisi OLS ve TSLS yöntemi ile 1998-2011 dönemi için test edilmektedir.

Bağımlı değişken olarak elde edilen sıranın normalizasyon değeri olarak kullanıldığı modellerde hem coğrafi taraf tutma (coğrafi komşuluk) hem de blok içi taraf tutma (kültürel yakınlık), elde edilen sıralamayı yukarıya taşıyan önemli

başarı bileşenleri olarak tespit edilmiştir. Bu modellerde batı bloğuna mensup olmak anlamsız çıkmıştır. Ayrıca şarkının kalitesi her modelde anlamlı ve elde edilen sıralama ile pozitif ilişkili çıkmıştır, ancak kalitenin sıralamaya etkisi % 1,5’den daha fazla değildir. Katılımcının cinsiyeti ve “bazı ülkelerden” katılıyor olması da elde edilen sıralamayı anlamlı şekilde artırıp azaltabilmektedir. Çalışmamızın bir diğer sonucuna göre sosyal medya da yarışmada elde edilen sıralamayı en az üç basamak yukarıya taşıyabilmektedir.

8. Referanslar

- CLERIDES, S., STENGOS, T. (2006). Love thy neighbor, love thy kin: Voting biases in the Eurovision Song Contest. *Discussion Paper*. [Erişim adresi]: <http://ssrn.com/abstract=882383> [Erişim tarihi: 26.07.2013].
- DEKKER, A. (2007). The Eurovision Song Contest as a ‘Friendship’ network. *Connections*, 27(3), 53-58.ss.
- DOOSJE, B., HASLAM, S.A. (2005) What have they done for us lately? The dynamics of reciprocity in Intergroup Contexts? *Journal of Applied Social Psychology*, 35(3), 508-535.ss.
- EUROVISION TV. [Erişim adresi]: <http://www.eurovision.tv/page/history/year> [Erişim tarihi: 10.12.2012].
- EUROVISION SONG CONTEST STATISTICS. [Erişim adresi]: <http://www.esstats.com> [Erişim tarihi: 15.08.2012].
- FENN, D., SULEMAN, O., EFSTATHIOU, J., JOHNSON, N.F. (2006). How does Europe make its mind up? Connections, cliques and compatibility between countries in the Eurovision Song Contest. *Physica A*, 360, 576–598.ss.
- FLORES, R.G., GINSBURGH, V.A. (1996). The Queen Elisabeth musical competition: how fair is the final ranking? *The Statistician*, 97-104.
- GINSBURGH, V. (2003). Awards, success and aesthetic quality in the arts, *Journal of Economic Perspectives*, 17, 99-111.ss.
- GINSBURGH, V., NOURY, A. (2004). Cultural voting in the Eurovision Song Contest. *Discussion Papers*: [Erişim adresi: <http://www.core.ucl>]. [Erişim tarihi: 15.08.2012].
- GINSBURGH, V., NOURY, A. (2008). The Eurovision Song Contest. Is voting political or cultural?. *European Journal of Political Economy* 24(1), 41-52.ss.
- GLEJSER, H., HEYNDELS, B.(2001). The ranking of finalists in the Queen Elisabeth International music competition. *Journal of Cultural Economics*, 25 (2), 109-129.ss.
- HAAN, M., DIJKSTRA, S.G., DIJKSTRA, P.T. (2005). Expert judgment versus public opinion: Evidence from the Eurovision Song Contest. *Journal of Cultural Economics* (29), 59-78.ss.
- KAGGLE. [Erişim adresi]: <http://www.kaggle.com> [Erişim tarihi: 15.08.2012].
- KORKMAZ, L. (2012). Ulusal kimliğin semboller ve Eurovisionla temsili, *Pivotka*, 21 (7), 2-6.ss.
- MANÇO, U. (2004). Turks in Western Europe. *Centrum vor Islam in Europe, University of Ghent, Belgium*. [Erişim adresi]: <http://www.flwi.ugent.be/cie/umanco/> [Erişim tarihi: 15.12.2012].
- NIESSEN, J., SCHIBEL, Y., THOMPSON, C. (2005). Current immigration debates in Europe: A publication of the European migration dialogue. *KEMO, Minority Groups Research Center*, 1-28.
- OCHOA, A., ZAVALA, A.E.M., AGUIRRE, A.H. (2009). A hybrid system approach to determine the ranking of a debutant country in Eurovision. *Journal of Computers*, 4 (8), 713-720.ss.

- SPIERDIJK, L., VELLEKOOP, M. (2006). Geography, culture, and religion: Explaining the bias in Eurovision Song Contest voting, *Memorandum Discussion Paper*, No. 1794.
- SPIERDIJK, L., VELLEKOOP, M. (2009). The structure of bias in peer voting systems: lessons from the Eurovision Song Contest. *Empirical Economics*, 36 (2), 403-425.ss.
- YAIR, G. (1995). Unite Europe: The political and cultural structures of Europe as reflected in the Eurovision song contest. *Social Networks*, 17 (2), 147-161.ss.
- YAIR, G., MAMAN, D. (1996). The persistent structure of hegemony in the Eurovision Song Contest. *Acta Sociologica*, 39, 309-325.ss.